

การศึกษาเปรียบเทียบความจริงของพระพุทธศาสนากับวิทยาศาสตร์ A COMPARATIVE STUDY OF TRUTH IN BUDDHISM AND SCIENCE

พระปลัดวุฒิปงษ์ ผลไม้¹

PhrapaladWutthipong Pholamai¹

¹มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding author e-mail: wutthipong.p@outlook.com

Received: 12 March 2019; Revised: 25 May 2019; Accepted: 30 May 2019

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความจริงในมุมมองของพระพุทธศาสนา 2) ศึกษาความจริงในมุมมองของวิทยาศาสตร์ 3) เปรียบเทียบความจริงระหว่างพระพุทธศาสนากับวิทยาศาสตร์ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร ด้วยการศึกษาระดับปริญญา เอกสารวิชาการทางพระพุทธศาสนาและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำเสนอผลการวิจัยด้วยการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษาพบว่า มุมมองของพระพุทธศาสนาการเข้าถึงความจริงคือทุกคนทุกสิ่งจะต้องปฏิบัติตามสิ่งธรรมชาติที่กำหนดให้เป็นไปตามสภาพความเป็นจริง ได้ว่าเริ่มจากการเรียนรู้กับสิ่งที่เป็นจริงรับรู้จากสิ่งที่เป็นจริง ความรู้ทั้งหมดจะเกิดขึ้นโดยอาศัยเหตุและผลเป็นองค์ประกอบให้ได้มาซึ่งปัญญาอันเกิดจากความจริงตามหลักอริยสัจ

ภาพรวมความจริงของวิทยาศาสตร์สามารถกระทำเป็นวิธีการได้มี 5 กระบวนการ คือ การตั้งปัญหา การตั้งสมมติฐาน การสังเกตและทดลอง การวิเคราะห์ และการสรุปผล

ความจริงของพระพุทธศาสนา เน้นกฎเกณฑ์ธรรมชาติของจิต การทำงานของจิต มีกฎเกณฑ์โดยเฉพาะของจิต การเกิดดับของจิตเป็นไปอย่างรวดเร็ว จิตออกรับอารมณ์ที่ละอย่าง กรรมนิยาม กฎแห่งกรรม กฎธรรมชาติเกี่ยวกับกรรม ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ผู้ใดทำกรรมผู้นั้นจะได้รับผลกรรม เป็นต้น พระพุทธศาสนาส่วนมากรับความจริงที่เป็นสภาวะหรือนามธรรม และจุดเป้าหมายสูงสุดคือนิพพาน ส่วนความจริงทางวิทยาศาสตร์ เน้นกฎของวัตถุที่ประสาทสามารถสัมผัสได้ เน้นความจริงและยอมรับการทำงานของสสาร ไม่สามารถพิสูจน์ธรรมชาติของจิตวิญญาณได้ ไม่สามารถพิสูจน์นามธรรมให้เห็นประจักษ์ได้

คำสำคัญ:

ความจริง,
พระพุทธศาสนา,
วิทยาศาสตร์,
การพิสูจน์

ABSTRACT

The objectives of this research article were to: 1) Study the truth from the perspective of Buddhism 2) Study the truth from the point of view of science 3) Compare the truth between Buddhism and science. This research was conducted based on Documentary Research Methodology, acquiring data from the Pali Canon, academic paper, related documents and concluded with analysis approach.

The result of the study found that to reach the truth, Buddhism holds that everyone must act in accordance with nature as defined by reality, beginning with learning from what is true and knowing from what is genuine. As a component of attaining wisdom born of truth according to the Noble Truth, all knowledge arises through cause and effect.

An overview of scientific truth can be done using a five-step method: Problem setting, hypothesis, observation and experiment, analysis and conclusion.

Buddhism's truth Emphasize the mind's natural laws. Mental exertion there are mental rules that must be followed. The mental death rate is extremely high. karmic definitions, the law of karma, the natural law of karma, good deeds, good deeds, evil deeds, the mind receives one feeling at a time, karmic definitions, the law of karma, the natural law of karma, good deeds, good deeds, evil deeds That person's karma will be returned to them, etc. The majority of Buddhists regard reality as a condition or abstraction. Nirvana scientific facts are the ultimate objective. Make the rules of objects that the senses may detect a priority. Accept the workings of matter and emphasize truth. It was impossible to prove the nature of the soul. Unable to prove in an abstract manner.

Keywords:

Truth,
Buddhism,
Science,
Proof

บทนำ

พระพุทธเจ้าทรงศึกษาค้นคว้า “ความจริงของชีวิต” ทรงบรรลุสัจธรรม โดยวิธีการที่ทรงปฏิบัติมานานา ชนิด กระบวนการหรือวิธีการเป็นแนวทางที่สำคัญที่ทำให้เข้าถึง “ความจริง” กระบวนการที่สำคัญคือ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าได้พัฒนาตนเองจนถึงขั้นสูงสุดโดยมิได้อาศัยอำนาจดลบันดาลจาก เทพเจ้าหรือสิ่งอื่นใดที่อยู่เหนือศักยภาพของมนุษย์ การศึกษาความจริงทางพระพุทธศาสนายังมีผู้ที่สนใจน้อย ขาดการตื่นตัวไม่ให้ความสำคัญ ทั้งๆ ที่เป็นหลักของศาสนา ความจริงตามหลักพระพุทธศาสนานั้นมีความเป็นสากล ซึ่งมีวิธีการเข้าถึงเหมือนกับวิทยาศาสตร์ ที่ศึกษาค้นคว้าหาความจริงจากธรรมชาติโดยอาศัย ประสบการณ์ในการค้นคว้าทดลองเพื่อเข้าถึงความจริง ความจริงระหว่างพระพุทธศาสนากับวิทยาศาสตร์ ประการที่หนึ่ง วิทยาศาสตร์ใช้วิธีการหาความจริงนี้เพื่อได้ความจริง หรือได้ตัวความรู้มาเฉยๆ เป็นกิจกรรม

ต่างหากจากการดำเนินชีวิต ส่วนในพระพุทธศาสนาเป็นวิธีการเข้าถึงความจริงนี้เป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตที่ดีงาม และการพัฒนาตนด้วยไม่ใช่เพียงต่างในเป้าหมายเท่านั้น แม้แต่ในลักษณะการกระทำก็ต่างกัน คือ วิทยาศาสตร์นั้นไม่สนใจในการดำเนินชีวิตของเราเลย วิทยาศาสตร์หาความจริงก็เพื่อรู้ตัวความจริงเท่านั้น แต่ในพระพุทธศาสนาวิธีหาความจริงนี้เป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิต มันเป็นตัวกิจกรรมในการดำเนินชีวิต ที่เป็นผลดีต่อชีวิตในขณะนั้น เป็นปัจจุบันทันที เช่น การรับประสบการณ์ตรงโดยไม่มีคามยินดียินร้ายจะมีผลต่อจิตใจอย่างไร เป็นต้น คุณค่าต่อสภาพชีวิตในขณะนั้นเกิดขึ้นทันที เพราะฉะนั้น การแสวงหาความรู้และความจริงจึงเป็นสิ่งที่มีความหมายแต่โดยไม่ได้ตั้งเป้าหมาย (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2550, น. 146-147) ศาสนาพุทธศึกษาเรื่องความหมายของชีวิต ความเป็นไปของชีวิต และชีวิตที่ควรจะเป็นไปตามหลักพุทธธรรม คุณธรรม จริยธรรมและศีลธรรม ไม่ว่าจะ เป็น ชั้นห้า กฏไตรลักษณ์ อริยสัจ สี่ล สมมติและปัญญา การอธิบายหลักธรรมสำคัญ การเข้าถึงความจริงของชีวิตตามหลักอริยสัจและอริยมรรค และการฝึกปฏิบัติเพื่อการพัฒนา สี่ล พัฒนาสมมติ และการพัฒนาปัญญา

ความจริงในยุคศีกดาบรพณ์นี้ยังเป็นความรู้ที่ยังไม่ได้จัดระเบียบที่แน่นอนซึ่งความรู้ที่ได้มาจึงอาจก่อให้เกิดความผิดพลาดได้ง่าย ต่อมาในยุคกรีกโบราณ กลุ่มอริสโตเติลได้ค้นพบวิธีการแสวงหาความรู้ใหม่อีกแบบหนึ่ง คือแทนที่จะอาศัยความรู้จากแหล่งอื่นที่หาความแน่นอนไม่ได้ก็มาอาศัยการใช้เหตุผลของตนเอง การแสวงหาความรู้แบบนี้ก็คือการแยกปัญหาออกเป็นวงกว้างและวงแคบแล้วสรุปวิธีการนี้เรียกว่า วิธีการอนุมาน การอนุมานจึงเป็นการเริ่มจากเหตุหรือข้อเท็จจริงใหญ่ก่อนแล้ว มีเหตุหรือข้อเท็จจริงย่อย ทั้งสองเหตุหรือข้อเท็จจริงนี้จะต้องเป็นจริงด้วยจึงจะสรุปได้ (คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2551, น. 2)

วิธีการหาความรู้ความจริงอีกแบบหนึ่ง วิธีนี้ก็มีพื้นฐานมาจากวิธีการแบบอุปมานและอนุมานนั่นเอง เรียกว่า วิธีทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นวิธีการแสวงหาความจริงและความรู้สมัยใหม่ และยังเป็นที่ยอมรับใช้กันอยู่อย่างมากในปัจจุบัน แต่ถ้าเราทราบแนวโน้มของการคิดค้นความจริงว่าเป็นอนิจจังวิธีการทางวิทยาศาสตร์ก็มิใช่ว่าจะยืนยันอยู่ตลอดไป สักวันหนึ่งคนรุ่นหลังก็จะพูดว่าวิธีการนี้เป็นวิธีคิดแบบโบราณ (คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2551, น. 2)

ทางด้านพระพุทธศาสนานั้นเป็นการแสวงหาความจริงที่มีระเบียบอีกแบบหนึ่ง ในบางกรณีอาจจะใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ แต่บางกรณีการใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์อาจจะมีข้อจำกัดในกรณีการแสวงหาความรู้ความจริงที่เกี่ยวกับนามธรรม เช่น จิต เจตสิก และนิพพาน วิธีการทางวิทยาศาสตร์ยังไม่สามารถทำให้เข้าถึงความรู้ความจริงในเรื่องเหล่านี้ได้ ฉะนั้นการจะนำวิธีการใดมาใช้ในการหาความจริงทางด้านพระพุทธศาสนา จะต้องคำนึงถึงความเป็นศาสตร์เฉพาะสาขาให้มาก เพราะการหาความจริงทางด้านพระพุทธศาสนานั้นสามารถศึกษาได้หลายระดับขึ้นอยู่กับว่าเราต้องการนำเอาความรู้ความจริงที่ได้รับจากการวิจัยนั้นไปแก้ปัญหาแบบใดและระดับใด (คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2551, น. 4)

ศาสนากับวิทยาศาสตร์เป็นความรู้ใหญ่ๆ สองกระแสที่มนุษย์ได้สร้างขึ้น ซึ่งนับว่าเป็นความก้าวหน้าอย่างสำคัญของมนุษยชาติ ความสำคัญต่อไปอยู่ที่ว่ามนุษย์จะรู้จักใช้ศาสนากับวิทยาศาสตร์เป็นเครื่องเรียนรู้ อย่างบูรณาการเพื่อความสมบูรณ์ได้อย่างไร (ประเวศ วะสี, 2554, น. 450)

จากปัญหานี้ ผู้วิจัยจึงใคร่ศึกษาถึงวิธีการเข้าถึงความจริงของพระพุทธศาสนาเปรียบเทียบกับวิธีการเข้าถึงความจริงของวิทยาศาสตร์ โดยศึกษากรณีของความจริงทางพระพุทธศาสนาเป็นหลัก ว่ามีขั้นตอนและวิธีการในการเข้าถึงความจริงได้อย่างไร มีจุดประสงค์ที่มุ่งประโยชน์สุขแก่มนุษย์อย่างไร พร้อมทั้งเปรียบเทียบถึงความเหมือนและแตกต่างกันของทั้งสองอย่าง โดยศึกษาความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับความจริง ความหมาย ความสำคัญ ลักษณะ ประเภท กระบวนการหรือวิธีการเข้าถึงความจริง ของพระพุทธศาสนากับวิทยาศาสตร์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความจริงในมุมมองของพระพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษาความจริงในมุมมองของวิทยาศาสตร์
3. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความจริงของพระพุทธศาสนากับวิทยาศาสตร์

วิธีการดำเนินวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบศึกษาเชิงวิเคราะห์ (Critical Study Research) โดยศึกษาค้นคว้าข้อมูลทางเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งมีลำดับขั้นตอนดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

- ศึกษาข้อมูลชั้นปฐมภูมิจากเอกสาร (Primary source) เช่น พระไตรปิฎก และคัมภีร์อรรถกถาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ต้องการจะศึกษา
- ศึกษาข้อมูลชั้นทุติยภูมิจากเอกสารและรายงานการวิจัย (Secondary Source) เช่น ข้อเขียนที่เป็นผลงานทางวิชาการของท่านผู้รู้ในทางพระพุทธศาสนา

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลจากแหล่งทั้งสองข้างต้นมาวิเคราะห์ แล้วนำเสนอในรูปการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Analytical Description) ประกอบกับทรรศนะแนวความคิดเห็นของผู้วิจัย แล้วสรุปผลของการศึกษาวิจัย และนำเสนอข้อมูลที่ได้มาแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ศึกษาความจริงในมุมมองของพระพุทธศาสนา

ความจริงในมุมมองของพระพุทธศาสนาพอจะกล่าวได้ว่า คือ สิ่งที่เป็นสภาวะไม่มีสภาพการเปลี่ยนแปลงเป็นความจริงตามธรรมชาติไม่มีสภาพที่เกิดจากการปรุงแต่ง ความจริงในพระพุทธศาสนาที่เห็นอยู่ในปัจจุบันมีอยู่ 2 ประการ คือ ความจริงที่โลกสมมติขึ้น และความจริงที่มีอยู่แล้วเป็นปรกติธรรมดาไม่มีการเปลี่ยนแปลง

ธรรมเป็นส่วนหนึ่งของความจริงที่ศึกษาจากธรรมชาติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้หยั่งรู้ว่าความจริงที่อยู่กับธรรมชาติเป็นสิ่งที่หยั่งรู้ได้ยากทุกคนจะต้องปฏิบัติด้วยตนเองเมื่อปฏิบัติตาม หลักธรรมหรือธรรมชาติแล้วทุกคนจะรู้ว่าธรรมชาติที่แท้จริงคือสภาวะการเข้าถึงความจริงหรือรู้แจ้งความจริง วิธีการสอนของพระพุทธเจ้า พระองค์ทรงใช้วิธีการสอนให้บรรลุถึงความจริง โดยวิธีการเริ่มต้นการสอน สอนโดยการสร้างบรรยากาศ สอนอย่างมีเหตุมีผล สอนจากรูปธรรมไปหานามธรรม สอนจากสิ่งที่เห็นได้ง่ายไปหาสิ่งที่เห็นได้ยาก สอนจากสิ่งที่รู้เข้าใจง่ายที่ยังไม่รู้ และวิธีสอนโดยการให้ทดลองปฏิบัติด้วยตนเอง พุทธวิธีการสอนให้เข้าถึงความจริงดังกล่าว จึงเปรียบเหมือนเปิดเผยสิ่งที่ถูกครอบงำอยู่ ให้รู้ถึงซึ่งความเป็นจริงนั้นๆ

มุมมองของพระพุทธศาสนาการเข้าถึงความจริงคือทุกคนทุกสิ่งจะต้องปฏิบัติตามสิ่งธรรมชาติที่กำหนดให้เป็นไปตามสภาพความเป็นจริงได้ว่าเริ่มจากการเรียนรู้กับสิ่งที่เป็นจริงรับรู้จากสิ่งที่เห็นจริง ความรู้ทั้งหมดจะเกิดขึ้นโดยอาศัยเหตุและผลเป็นองค์ประกอบให้ได้มาซึ่งปัญญาอันเกิดจากความจริงตามหลักอริยสัจ คือ การกำหนดรู้แจ้งทุกข์ถึงสภาพและขอบเขตของทุกข์ เมื่อรู้แจ้งทุกข์แล้วก็สืบสาวเข้าหาสาเหตุของทุกข์หรือสมุทัย เมื่อกำหนดรู้แจ้งทุกข์สมุทัยแล้ว ก็จะเกิดภาวะการดับทุกข์หรือนิโรธ อันเป็นขั้นตอนของการเข้าถึง

ความจริง และการเข้าถึงความจริงนั้น จะต้องมีแนวทางหรือมรรคที่จะดำเนินถึงความดับทุกข์ ดังนั้น วิธีการเข้าถึงความจริงดังกล่าวนี้จึงเรียกว่า การเข้าถึงความจริงโดยวิธีการกำหนดรู้แจ้งตามหลักอริยสัจ

2. ศึกษาความจริงในมุมมองของวิทยาศาสตร์

ในมุมมองของวิทยาศาสตร์ความจริงคือศาสตร์แห่งการศึกษา โดยศึกษาจากการสังเกตและค้นคว้าจากธรรมชาติแล้วจัดเข้าเป็นระเบียบเพื่อนำมาศึกษาอย่างแท้จริง ความจริงทางวิทยาศาสตร์ที่พอจะเห็นได้ว่ามีความหลากหลายแนวคิดทางด้านการค้นคว้าที่เกิดจากการทดลองสิ่งที่ได้ทดลองจึงทำให้แนวคิดส่วนนี้เกิดจากผู้รู้หลายๆ ท่านได้สรุปเป็นกระบวนการจากการได้ศึกษามาว่าความจริงทางวิทยาศาสตร์มีความสำคัญต่อการพัฒนามนุษย์โดยวิธีการคิดและแก้ปัญหาได้ แต่ความสำคัญดังกล่าวจะต้องให้มีการลัดกุมมีเหตุผลเชิงประจักษ์สามารถมองเห็นเป็นรูปธรรมได้

จากภาพรวมความจริงของวิทยาศาสตร์สามารถกระทำเป็นวิธีการได้มี 5 กระบวนการ คือ การตั้งปัญหา การตั้งสมมติฐาน การสังเกตและทดลอง การวิเคราะห์ และการสรุปผล กระบวนการตั้งปัญหา เริ่มจากการสังเกตการณ์แล้วเกิดปัญหาขึ้น มีการตั้งปัญหาและกำหนดขอบเขตของปัญหาที่ชัดเจน กระบวนการตั้งสมมติฐานหมายถึงการคาดคะเนหรือทำนายสิ่งที่จะเกิดขึ้นโดยไม่ได้มีการทดสอบรับรอง ต้องสามารถอธิบายปัญหาได้ชัดเจน สมมติฐานที่ดีต้องอธิบายถึงปัญหาต่างๆ ได้อย่างแจ่มชัด ต้องทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาและข้อมูลต่างๆ กระบวนการสังเกตและการทดลอง ต้องรวบรวมข้อมูลจากการสังเกตและค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหานั้นๆ เพื่อหาแนวทางแก้ปัญหา กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลหมายถึงการวิเคราะห์การตีความหมายข้อมูล ซึ่งเป็นข้อมูลเบื้องต้นอันได้มาจากการสังเกตหรือทดลอง กระบวนการสรุปผล หลังจากทดสอบสมมติฐานได้ผลอย่างไรมีข้อบกพร่องอย่างไรเรียบเรียงเรื่องราวบันทึกไว้

3. เปรียบเทียบความจริงของพระพุทธศาสนากับวิทยาศาสตร์

ความจริงในมุมมองของพระพุทธศาสนา คือ สภาพความเป็นจริงไม่มีการเปลี่ยนแปลงเป็นความจริงที่ใช้ธรรมะพัฒนาจิตใจเข้าสู่การปฏิบัติเพื่อหาความจริงตามเหตุผลโดยใช้ปัญญาในการค้นหาความจริงและนำไปปฏิบัติต่อไป ความจริงในมุมมองของวิทยาศาสตร์ คือ ศาสตร์จากการศึกษาโดยการสังเกตและค้นคว้าจากธรรมชาติแล้วจัดเข้าเป็นระเบียบแบบแผนเพื่อนำมาศึกษาหาข้อสรุปให้ได้และนำไปเผยแพร่ต่อไป

จากการได้ศึกษาการเปรียบเทียบความจริงของพระพุทธศาสนากับวิทยาศาสตร์จะเห็นได้ว่าสิ่งที่เปรียบเทียบกันโดยสรุปภาพรวมเป็นประเด็นจากการศึกษาครั้งนี้ ความหมายของความจริงของพระพุทธศาสนากับวิทยาศาสตร์ ลักษณะของความจริงของพระพุทธศาสนากับวิทยาศาสตร์ บ่อเกิดของความจริงของพระพุทธศาสนากับวิทยาศาสตร์ วิธีการเข้าถึงความจริงของพระพุทธศาสนากับวิทยาศาสตร์ จุดหมายของความจริงของพระพุทธศาสนากับวิทยาศาสตร์ จุดเหมือนความจริงของพระพุทธศาสนากับวิทยาศาสตร์ จุดต่างความจริงของพระพุทธศาสนากับวิทยาศาสตร์

จากการเปรียบเทียบจะเห็นความแตกต่างกันของกระบวนการของทั้งสองพระพุทธศาสนาเน้นกฎเกณฑ์ธรรมชาติของจิต การทำงานของจิต มีกฎเกณฑ์โดยเฉพาะของจิต การเกิดดับของจิตเป็นไปอย่างรวดเร็ว จิตออกรับอารมณ์ที่ละอย่าง กรรมนิยาม กฎแห่งกรรม กฎธรรมชาติเกี่ยวกับกรรม ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ผู้ใดทำกรรมผู้ใดจะได้รับผลกรรม เป็นต้น พระพุทธศาสนาส่วนมากรับความจริงที่เป็นสภาวะหรือนามธรรม และจุดเป้าหมายสูงสุดคือนิพพาน วิทยาศาสตร์ เน้นกฎของวัตถุที่ประสาทสัมผัสสัมผัสได้ ที่เน้นความจริงและยอมรับการทำงานของสสาร ไม่สามารถพิสูจน์ธรรมชาติของจิตวิญญาณได้ ไม่สามารถพิสูจน์นามธรรมให้เห็นประจักษ์ได้ ดังนั้น จุดประสงค์ของทั้งสองศาสตร์นั้นจะเหมือนกันคือการหาความจริง มีกระบวนการบางอย่างคล้ายคลึงกัน แต่ก็มีเงื่อนไขและรายละเอียดแตกต่างกันดังกล่าว สรุปวิทยาศาสตร์มุ่งพิสูจน์ให้เห็นประจักษ์ได้ด้วยประสาทสัมผัส เน้นหนักด้านวัตถุ การหาความจริงทั้งสองศาสตร์ ทำให้เกิดความ

เข้าใจของการหาความจริง ความแตกต่าง ความคล้ายคลึงในระดับหนึ่ง ซึ่งเป็นสถานะที่ควรศึกษาและนำมาปรับใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อตัวเองและสังคม เพื่อจะดับความทุกข์และสร้างสุขในสังคมปัจจุบัน

อภิปรายผล

ความจริงในมุมมองของพระพุทธศาสนา พบว่า มุมมองของพระพุทธศาสนาการเข้าถึงความจริงคือทุกคนทุกสิ่งจะต้องปฏิบัติตามสังฆธรรมชาติที่กำหนดให้เป็นไปตามสภาพความเป็นจริงได้ว่าเริ่มจากการเรียนรู้กับสิ่งที่ป็นจริงรับรู้จากสิ่งที่ป็นจริง ความรู้ทั้งหมดจะเกิดขึ้นโดยอาศัยเหตุและผลเป็นองค์ประกอบให้ได้มาซึ่งปัญญาอันเกิดจากความจริงตามหลักอริยสัจ คือ การกำหนดรู้แจ้งทุกข์รู้ถึงสภาพและขอบเขตของทุกข์ เมื่อรู้แจ้งทุกข์แล้วก็สืบสาวเข้าหาสาเหตุของทุกข์หรือสมุทัย เมื่อกำหนดรู้แจ้งทุกข์สมุทัยแล้ว ก็เกิดภาวะการดับทุกข์หรือนิโรธ อันเป็นขั้นตอนของการเข้าถึงความจริง และการเข้าถึงความจริงนั้น จะต้องมีความเห็นหรือมรรคที่จะดำเนินถึงความดับทุกข์ ดังนั้น วิธีการเข้าถึงความจริงดังกล่าวนี้จึงเรียกว่า การเข้าถึงความจริงโดยวิธีการกำหนดรู้แจ้งตามหลักอริยสัจ ซึ่งสอดคล้องกับ พระมหานิพนธ์ ปญญาปสุโต (2546, น. 123) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับพระพุทธศาสนากับวิทยาศาสตร์ไว้สรุปได้ว่า “พระพุทธศาสนามีลักษณะพิเศษหลายประการ เช่น ความมีเหตุผลและความทนต่อการพิจารณาแยกแยะด้วยความรู้ ในสมัยที่ความเจริญทางวิทยาศาสตร์และการผันแปรของแนวความคิดไปในเชิงวิทยาศาสตร์ได้ทำให้ศาสนาเกิดความคิดไปในเชิงวิทยาศาสตร์ ได้ทำให้ศาสนาเกิดป่วนในด้านเสรีภาพ ศาสนาพุทธได้รับความสนใจจากผู้มีความรู้สูงมากขึ้นและได้รับการยกย่องโดยแพร่หลายว่าเข้ากันได้กับวิทยาศาสตร์ ทั้งนี้ก็เพราะพระบรมศาสดาของเรานั้นทรงเป็นพระสัพพัญญูและคำสอนของพระองค์เป็นสัจจะความจริงแท้ จะขุดคุ้ยสักเท่าไรก็ไม่พบความบกพร่องโดยเนื้อแท้ นั้น ไม่มีข้อใดจะขัดขวางกับความเจริญในทางวิทยาการทันสมัย ผู้ที่มีความสงสัยในพุทธศาสนานั้น ส่วนมากเป็นเพราะไม่ได้พิจารณาหรือไม่สามารถจะพิจารณาข้อธรรมต่างๆ ให้ละเอียดลึกซึ้งลงไปจริงๆ เช่น คำสอนเรื่อง “อนัตตา” ซึ่งคนส่วนมากยอมไม่อาจจะเข้าใจได้ถ้าฟังเพียงผินๆ เพราะเนื้อความขัดกับความรูสึกโดยธรรมดา แต่ถ้าพิจารณาให้รอบคอบโดยนัยแห่งเหตุผลที่ทรงแสดงไว้ก็คงจะรับได้ และถ้าหากนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์เข้ามาประกอบด้วยก็จะยิ่งเห็นจริงและเข้าใจแจ่มแจ้งยิ่งขึ้น”

ความจริงในมุมมองของวิทยาศาสตร์ พบว่า ภาพรวมความจริงของวิทยาศาสตร์สามารถกระทำเป็นวิธีการได้มี 5 กระบวนการ คือ การตั้งปัญหา การตั้งสมมติฐาน การสังเกตและทดลอง การวิเคราะห์ และการสรุปผล กระบวนการตั้งปัญหา เริ่มจากการสังเกตการณ์แล้วเกิดปัญหาขึ้น มีการตั้งปัญหาและกำหนดขอบเขตของปัญหาที่ชัดเจน กระบวนการตั้งสมมติฐาน หมายถึงการคาดคะเนหรือทำนายสิ่งที่จะเกิดขึ้นโดยไม่ได้มีการทดสอบรับรอง ต้องสามารถอธิบายปัญหาได้ชัดเจน สมมติฐานที่ดีต้องอธิบายถึงปัญหาต่างๆ ได้อย่างแจ่มชัด ต้องทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาและข้อมูลต่างๆ กระบวนการสังเกตและการทดลอง ต้องรวบรวมข้อมูลจากการสังเกตและค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหานั้น ๆ เพื่อหาแนวทางแก้ปัญหา กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล หมายถึงการวิเคราะห์การตีความหมายข้อมูล ซึ่งเป็นข้อมูลเบื้องต้นอันได้มาจากการสังเกตหรือทดลอง กระบวนการสรุปผล หลังจากทดสอบสมมติฐานได้ผลอย่างไรมีข้อบกพร่องอย่างไรเรียบเรียงเรื่องราวบันทึกไว้ ซึ่งสอดคล้องกับ สมภาร พรหมทา (2547, น. 179) ให้แนวคิดเกี่ยวกับความจริงทางวิทยาศาสตร์ไว้ว่า “ความจริงทางวิทยาศาสตร์เป็นความจริงรูปธรรม คือ รับรู้ได้ด้วยตา หู จมูก ลิ้น กาย มีใช้ความจริงนามธรรม เช่น นิพพาน กรรม พระเจ้า ความดีความชั่วอย่างที่มีอยู่ในศาสนา ความจริงรูปธรรมที่ว่าป็นนี้หมายรวมทั้งสสารและพลังงาน วิทยาศาสตร์ถือว่าเป็นผลจากการทำงานของอวัยวะต่างๆ ของร่างกาย เช่น สมอง จึงถือว่าเป็นปรากฏการณ์ทางกายภาพ”

การเปรียบเทียบความจริงของพระพุทธศาสนากับวิทยาศาสตร์ พบว่า จากการเปรียบเทียบจะเห็นความแตกต่างกันของกระบวนการของทั้งสองพระพุทธศาสนาเน้นกฎเกณฑ์ธรรมชาติของจิต การทำงานของจิต มีกฎเกณฑ์โดยเฉพาะของจิต การเกิดดับของจิตเป็นไปอย่างรวดเร็ว จิตอภิวรรณที่ละอย่าง กรรมนิยาม กฎแห่งกรรม กฎธรรมชาติเกี่ยวกับกรรม ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ผู้ใดทำกรรมผู้ใดจะได้รับผลกรรม เป็นต้น พระพุทธศาสนาส่วนมากับความจริงที่เป็นสภาวะหรือนามธรรม และจุดเป้าหมายสูงสุดคือนิพพาน วิทยาศาสตร์ เน้นกฎของวัตถุที่ประสาทสามารถสัมผัสได้ เน้นความจริงและยอมรับการทำงานของสสาร และไม่สามารถพิสูจน์ธรรมชาติของจิต วิญญาณได้ ไม่สามารถพิสูจน์นามธรรมให้เห็นประจักษ์ได้ ดังนั้นจุดประสงค์ของทั้งสองศาสตร์จะเหมือนกันคือการหาความจริง มีกระบวนการบางอย่างคล้ายคลึงแต่ก็มีเงื่อนไขและรายละเอียดแตกต่างกันดังกล่าว สรุปลักษณ์พระพุทธศาสนาให้เห็นประจักษ์ได้ด้วยประสาทสัมผัส เน้นหนักด้านวัตถุ การหาความจริงทั้งสองศาสตร์ ทำให้เกิดความเข้าใจของการหาความจริง ความแตกต่างความคล้ายคลึงในระดับหนึ่ง ซึ่งเป็นสภาวะที่ควรศึกษาและนำมาปรับใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อตัวเองและสังคม เพื่อจะดับความทุกข์และสร้างสุขในสังคมปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับ พร รัตนสุวรรณ (2536, น. 129) ได้เสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับพระพุทธศาสนากับวิทยาศาสตร์พอสรุปได้ว่า “ความรู้ทางวิทยาศาสตร์เป็นพื้นฐานที่ดีสำหรับความเจริญทางพระพุทธศาสนาในอนาคต เพราะความรู้ทางวิทยาศาสตร์จะช่วยให้คนเข้าถึงศาสนาได้ง่าย พระพุทธศาสนาเท่านั้นที่จะสามารถแก้ปัญหาจิตทั้งส่วนตัวและส่วนรวมได้ ถ้าคนสนใจพระพุทธศาสนาเหมือนกับที่ให้ความสนใจวิทยาศาสตร์ประเทศไทยจะก้าวไปไกลกว่านี้มาก แต่จะต้องสามารถนำเอาหลักพระพุทธศาสนามาประยุกต์เข้ากับชีวิตประจำวันของคนไทยโดยทั่วไปได้ และประยุกต์เข้ากันได้กับวิชาการทุกแขนงอีกด้วย ประเทศไทยจึงจะมีความสมบูรณ์ทั้งในด้านวัตถุและในด้านจิตใจ”

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

1. สรุปผลการวิจัย

ความจริงในมุมมองของพระพุทธศาสนา พบว่า มุมมองของพระพุทธศาสนาการเข้าถึงความจริงคือทุกคนทุกสิ่งจะต้องปฏิบัติตามสิ่งธรรมชาติที่กำหนดให้เป็นไปตามสภาพความเป็นจริงได้ว่าเริ่มจากการเรียนรู้กับสิ่งที่ป็นจริงรับรู้จากสิ่งที่ป็นจริง ความรู้ทั้งหมดจะเกิดขึ้นโดยอาศัยเหตุและผลเป็นองค์ประกอบให้ได้มาซึ่งปัญญาอันเกิดจากความจริงตามหลักอริยสัจ คือ การกำหนดรู้แจ้งทุกขรู้ถึงสภาพและขอบเขตของทุกข์ เมื่อรู้แจ้งทุกข์แล้วก็สืบสาวเข้าหาสาเหตุของทุกข์หรือสมุทัย เมื่อกำหนดรู้แจ้งทุกข์สมุทัยแล้ว ก็เกิดภาวะการดับทุกข์หรือนิโรธ อันเป็นขั้นตอนของการเข้าถึงความจริง และการเข้าถึงความจริงนั้น จะต้องมีแนวทางหรือมรรคที่จะดำเนินถึงความดับทุกข์ ดังนั้น วิธีการเข้าถึงความจริงดังกล่าวนี้จึงเรียกว่า การเข้าถึงความจริงโดยวิธีการกำหนดรู้แจ้งตามหลักอริยสัจ

ความจริงในมุมมองของวิทยาศาสตร์ พบว่า ภาพรวมความจริงของวิทยาศาสตร์สามารถกระทำเป็นวิธีการได้มี 5 กระบวนการ คือ การตั้งปัญหา การตั้งสมมติฐาน การสังเกตและทดลอง การวิเคราะห์ และการสรุปผล กระบวนการตั้งปัญหา เริ่มจากการสังเกตการณ์แล้วเกิดปัญหาขึ้น มีการตั้งปัญหาและกำหนดขอบเขตของปัญหาที่ชัดเจน กระบวนการตั้งสมมติฐาน หมายถึงการคาดคะเนหรือทำนายสิ่งที่จะเกิดขึ้น โดยไม่ได้มีการทดสอบรับรอง ต้องสามารถอธิบายปัญหาได้ชัดเจน สมมติฐานที่ดีต้องอธิบายถึงปัญหาต่างๆ ได้อย่างแจ่มชัด ต้องทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาและข้อมูลต่างๆ กระบวนการสังเกตและการทดลองต้องรวบรวมข้อมูลจากการสังเกตและค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหานั้นๆ เพื่อหาแนวทางแก้ปัญหา กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล หมายถึงการวิเคราะห์การตีความหมายข้อมูล ซึ่งเป็นข้อมูลเบื้องต้นอัน

ได้มาจากการสังเกตหรือทดลอง กระบวนการสรุปผล หลังจากทดสอบสมมติฐานได้ผลอย่างไรมีข้อบกพร่องอย่างไรเรียบเรียงเรื่องราวบันทึกไว้

การเปรียบเทียบความจริงของพระพุทธศาสนากับวิทยาศาสตร์ พบว่า จากการเปรียบเทียบจะเห็นความแตกต่างกันของกระบวนการของทั้งสองพระพุทธศาสนาเน้นกฎเกณฑ์ธรรมชาติของจิต การทำงานของจิต มีกฎเกณฑ์โดยเฉพาะของจิต การเกิดดับของจิตเป็นไปอย่างรวดเร็ว จิตออกรับอารมณ์ที่ละอย่าง กรรมนิยาม กฎแห่งกรรม กฎธรรมชาติเกี่ยวกับกรรม ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ผู้ใดทำกรรมไว้ผู้นั้นจะได้รับผลกรรมเป็นต้น พระพุทธศาสนาส่วนมากรับความจริงที่เป็นสภาวะหรือนามธรรม และจุดเป้าหมายสูงสุดคือนิพพาน วิทยาศาสตร์ เน้นกฎของวัตถุที่ประสาทสัมผัสสัมผัสได้ เน้นความจริงและยอมรับการทำงานของสสาร และไม่สามารถพิสูจน์ธรรมชาติของจิต วิญญาณได้ ไม่สามารถพิสูจน์นามธรรมให้เห็นประจักษ์ได้ ดังนั้นจุดประสงค์ของทั้งสองศาสตร์จะเหมือนกันคือการหาความจริง มีกระบวนการบางอย่างคล้ายคลึงแต่ก็มีเงื่อนไขและรายละเอียดแตกต่างกันดังกล่าว สรุปวิทยาศาสตร์มุ่งพิสูจน์ให้เห็นประจักษ์ได้ด้วยประสาทสัมผัส เน้นหนักด้านวัตถุ การหาความจริงทั้งสองศาสตร์ ทำให้เกิดความเข้าใจของการหาความจริง ความแตกต่างความคล้ายคลึงในระดับหนึ่ง ซึ่งเป็นสภาวะที่ควรศึกษาและนำมาปรับใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อตัวเองและสังคม เพื่อจะดับความทุกข์และสร้างสุขในสังคมปัจจุบัน

2. ข้อเสนอแนะ

2.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับความจริงในพระพุทธศาสนากับวิทยาศาสตร์ จำเป็นต้องนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน เพราะจากการศึกษาที่ได้มาเป็นข้อมูลเป็นเชิงทฤษฎี จำเป็นจะต้องนำไปปรับใช้ในเชิงปฏิบัติจึงจะเกิดประโยชน์ได้ ทั้งในทางพระพุทธศาสนาและวิทยาศาสตร์ ในการศึกษาค้นคว้าต่อไปควรมีการส่งเสริมหรือสนับสนุนในด้านทุนการศึกษาค้นคว้าหรือวิจัยเกี่ยวกับการเปรียบเทียบหลักคำสอนในพระพุทธศาสนากับวิทยาศาสตร์ และควรมีการสนับสนุนในการเผยแพร่ผลงานเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาและวิทยาศาสตร์ทางสื่อมวลชนให้มากยิ่งขึ้น

2.2 ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาค้นคว้าเชิงเปรียบเทียบความจริงของพุทธศาสนาเปรียบเทียบกับวิทยาศาสตร์ นั้น ทำให้ผู้วิจัยพบประเด็นปัญหาความเหมือนและแตกต่างกันระหว่างพุทธศาสนากับวิทยาศาสตร์ และหลักการเรื่องอื่นๆ ของทั้งสองที่ควรจะทำการศึกษาและวิจัยในโอกาสต่อไป เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษานวัตคิดทางพุทธเจ้าและวิทยาศาสตร์ควรศึกษาเปรียบเทียบ ดังนี้

1. ศึกษาเปรียบเทียบกฎของธรรมชาติที่มีในพระพุทธศาสนากับวิทยาศาสตร์
2. ศึกษาเปรียบเทียบมีความมียุ่จริงของโลกและจักรวาลในพระพุทธศาสนากับวิทยาศาสตร์

เอกสารอ้างอิง

- คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2551). *งานวิจัยและวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ประเวศ วะสี. (2554). *ธรรมชาติของสรรพสิ่ง การเข้าถึงความจริงทั้งหมด*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). นนทบุรี: กรีน. พร รัตนสุวรรณ. (2536). *พระพุทธศาสนากับวิทยาศาสตร์*. กรุงเทพฯ: สำนักค้นคว้าทางวิญญาณ.
- สมภาร พรหมทา. (2547). *มนุษย์กับศาสนา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2550). *พุทธศาสนาในฐานะของวิทยาศาสตร์*. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สหธรรมิก จำกัด.

พระมหานรินทร์ ปณญาปสุโต. (2546). ทุกขตาในพระพุทธานุศาสนากัับวิทยาศาสตร์. ใน *ปรัชญาปริทรรศน์*.
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.

